

NEMZETI TÁRSALKODÓ

December 27dik napján 1836.

MOLDVA' MAGYAR NYELVET BESZÉLLŐ
LAKÓSAINAK EGY RÉSE: SZÉKELY-
FÖLDRŐL ODA KIKÖLTÖZÖTT SZÉKE-
LYEK' MARADÉKA.

(Végzet.)

1762dik esztendőben kezdték — Gyergyó-
ban — a' Székelyeket állandó katonáskodásra ösz-
szeírni, béesketni 's felfegyverezni. Eleinte gyor-
san haladt a' munka. Királyi Felség' parancso-
latja — imígy hirdetéek — hogy a' Székelyek fel-
fegyvereztessenek, 's a' Székelyek olyan nagy
készséggel engedelmeskedtek, mely még az ő fel-
fegyverezéseket intéző 's kormányzó főbb hadi
tisztet, Caratto Emmanuel alezredest is
szívrehatólag meglepte*). De majd ellenkező hí-

*) Caratto al-ezredes Gyergyó Szent Miklósról 1762-
ben augusztus 7iken báró Bukov Adolfhoz, az erdélyi fő
katonai kormányzóhoz írta: „Mein gehorsambstes unter den
4-ten dieses werden Euer Excellenz ohnfehlbar erhalten
haben. Da ich mich dieser Tügen in die Förfßer begeben
so habe das Glück gehabt, das ich deren Leuthen ihr Zu-
traun zu mir hier in Gyorgio völlig erhalten dergestäl-
ten zwar, das mir ordentliche Anreden in Nahmen der
Dörfßer gemacht worden, wodurch sie mich gebetten ich
möchte ihr Vatter seyn und sie als meine Kinder halten,
und mich gebetten, das wann einer unter ihnen einen Feh-
ler begehen solte, ich dem jenigen als ein Vatter abstraf-

rek hallattak közöttök. A' királyi Felség' parancsolatjának — mondák némelyek — az tartalma, hogy csupán azok tétessenek katonákká, kik önként akarnak azok lenni; kik önként nem akarnak, ne kényszerítessenek *). Veszedelmökre sietnek, kik a' fegyvert felveszik — hirtelgeték mások —, mert az országból kivitetnek 's többé vissza sem is hozatnak. Ezen hírektől — és sok más okoktól — indítatván a' Székelyek katonáskodástól idegenkedni kezdettek; kik a' fegyvert még fel nem vették volt, felvenni vonakodtak 's azok közül, kik katonáskodásra felírattak, félelmettetek 's fegyvert kaptak, következésképpen már katonáknak is tekintettek, sokan fegyvereiket vissza adták, 's midőn azokat ismét felvenni erőltették, ama' szerencsétlen gondolatra tévedtek, hogy inkább hazájokból kivándoroljanak 's Moldvába által költözzenek.

Azonközben egy biztosság (commissio investigatoria criminalis) neveztetett ki, azoknak kinyomozására kik másokat arra tanácsoltak, ingereltek hogy a' fegyvert fel ne vegyék, vagy ha felvették letegyék 's a' t.; kötelességévé tétetett egyszermind az is, hogy a' netalán vétkeseknek találtatandók ellen büntető ítéletet hozzon, de mielőtt kihirdetné, annál inkább teljesedésbe venne, egy más — fő biztosság előibe terjeszsze.

Elnökévé e' nyomozó biztosságnak: báró Roth József tábornagi őrmester (Generalmajor); tagjaivá katonai részről: Schwarz, Okelly ezredbeli alezredes; Szilvási János,

fen möchte, ich mus Euer Excellenz gehorsambst gestehen, das mich dieses recht gerühret, und zwar so das ich vor diese Leuthe alles in der Welt thunn thäte.“ Az eredeti levélből.

*) Transsilvania, Tom. II. Vindobonae. MDCC LXXVIII. 535 — 537 I.

Gyulai ezredbeli kapitány; Sintersberger, Okelly ezredbeli kapitány; polgári részről: gróf Teleki Károly; báró Josinczi Mihály; Ribiczei Ádám; actuariusává: Heydendorfi Conrad Mihály, medgyesszéki jegyző nevezettek ki. Adatott hozzájuk még két auditor is: Pachmann és Sagmeister*).

1764ik esztendőben, aprilis' 5ik napján kezdett Csík Taploczán nyomozó munkálódáshoz a' biztosság, 's elnökének ugyan azon hónap' 30ikáról Schiveller, a' gyimesi átmenetnél veszteglés' igazgatója jelenté: Háromszékről, Kászón-, Al- és Fel-csík-székekből rövid időszak alatt 70 familiáknál többen vándorlának által feleségeik- és gyermekeikkel, barmaik- és házi butoraikkal egyetemben; e' kivándorlot- tak közül 30nál több férfiak megjelentek a' gyimesi veszteglési sorompók előtt is, holott kérdeztetvén tőlök: mi legyen kivándorlások' oka; csak azt felelték: Moldvában is elég föld vagon hol megélhessenek. Ezen feleletet adva visszatértek feleségeik- és gyermekeikhez, a' gyimesi átmenethez mintegy órányi távolságra levőkhöz; oda több érkezendőket is várván**).

Május' első napjaiban egy más székelyserget látunk Csíkból Moldva felé költözni. Ezen se regbeliek május' 6ikán a' gyimesi átmenet' vagy

*) E' biztosság' tagjairól, Transsilvániája II. tomusának 558ik lapján Benkő József is tett említést, de hiánoson. Egyébiránt Benkő ugyan ott csonkán közlötté az erdélyi királyi Kormány' 1766-beli azon decretumát is, melynél fogva jelentetik, hogy Mária Theresia fejedelem asszonyunk kegyelmet adott mindazoknak, kik megérdemlették vala, hogy e' nyomozó 's büntetéstszabó biztosság eleibe állittassanak; pedig ama' decretum méltó lett volna az egészbeni közöltetésre.

***) Schiveller' német nyelven irt levele után.

szoros' moldvai részében (in passus Gyimes parte moldavica) megállapodtak 's ott több oly csíkiakkal, kik aprilisben vándoroltak ki, egy nyilatkozványt készítvén, abban kiköltözések' okait négy pont alatt előszámlálták. A' nyilatkozvány latin nyelven költ 's az egész vándorközönség' nevében (nomine totius communitatis profugae) következő személyek irták alája neveiket: Becze János Fel-Csíkből, ló-fő székely; Bilibog Imre Szépvívről, szabados (libertinus) székely; Szakács Lukács Szépvívről, ló-fő székely; Boros Mihály Szépvívről, ló-fő székely; Pallók János Szent Miklósról, ló-fő székely; Gelczér András Csík Madarásról, ló-fő székely; és Bálint Gergely Csík Menaságról *).

Három nap mulva ismét egy új székelycsapat hatola által Moldvába. Erről Geréb László, Kálnaki ezrédebeli hadnagy báró Roth tábornagy i örmesternek, mint nyomozó biztosság' elnökének Gyimesről május' 10ik napjáról e képpen írta:

„Alázatosan repraesentálom Méltóságos Generalis Uramnak, hogy szintén ezen órában jötenek valami 40-ig való csíki limitrophus**)

*) Az emlegetett nyilatkozvány után.

***) A' „limitrophus“ nevezettel némelyek gúny' és sértésképpen kezdvén illetni a' székely katonákat, ezek panaszkodtak miatta; annakokáért 1765-ben egy februarius' 26ikán Bécsben kiadott királyi decretum által a' „limitrophus“ nevezet megtiltatott; mit az erdélyi királyi Kormány ugyan azon észendőben martius' 7ik napjáról költ körrendeletében következő sorokban hirdetett ki Erdélyben megtartás végett: „Postquam relatum Augustae Aulae fuisset: limitaneos in hoc principatu milites partim limitrophos, partim confiniarios, partim provinciales milites vocitari; mediante decreto aulico die 26-a proxime decedentis mensis februarii emanato ordinatum est: ne in posterum eorum legiones, sub gravi alias in contravenientes secutura animadversione aliter, quam limitanae aut confinariarum

katonák egész szekérrel bágáziástól 's vagyon közöttök csak ifju legény 18, mádéfalviak; a' többi pedig a' körül való falukból valók, 's azt mondják hogy itten a' sánczon akartak bémenni 's a' hol bémentenek a' Csugesen, az ottan lévő strázsák elszaladtanak“*).

Az említett mádéfalvi ifju legények' egyike Zöld Mátyás volt. Ez koránt sem józan megfontolásból — mi fiataloknak nem is igen sajátjok — hanem mások' csábításából bujdosott valaki honjából 's mi után Moldvában egy hónapig tartózkodott: onnan junius' 10ik napján pater Zölddel, az előtt szent léleki pappal együtt vissza indult Csíkba azon czéllal hogy magoknak kegyelmet kérjenek, 's ha nyerendének itthon maradjanak, ha pedig nem, ismét Moldvába menjenek. Junius' 12ike' éjén Mádéfalvára haza érkeztek 's ott a' nevezett pater' öccse, Fel-Csík-szék' stationalis commissarius Zöld János nekik kegyelmet ígére eszközölni másnap a' nyomozó biztosságtól; de saját bajaival ellevén foglalva junius' 13ikán, következő napra halasztá a' kegyelem' eszközlést, azonban élkésék vele. Junius' 15ikán estve elfogattak mind Zöld Mátyás mind pater Zöld mint szökevények. Junius' 14-15- és 16ikán aztán Zöld Mátyás a' nyomozó biztosság eleibe állítatott és kihallgattatott. Egyszerű 's ártatlan tartalmu vallomásai nevezetes világosságot nyujtanak a' Moldvába kiköltözött Széncupentur.“

„His itaque Dominationibus Vestris serio committitur: ut praemissam — Augustae Aulae — determinationem suo in circulo publicare, legionesque praescriptas ac milites: limitaneos seu confiniarios modo praescripto nuncupare, et etiam in repraesentationibus suis nominare haud intermittant.“

*) Geréb László' levele után.

kelyekre nézve. Közlöm azért itten, 1764-ben junius' 15ikén Csík Taploczán tett vallomásaiból a' 4ik pont alattiakat, a' nyomozó biztosság által hozzája intézett vallató kérdéssel együtt.

„Hova telepedtek le azok az emberek, a' kik innét kimentenek, és ottan (Moldvában) ki az előljárójok?“ Ezen kérdés tétetett 4ik pont alatt Zöld Mátyásnak; melyre ő következőleg felelt, vallott:

„Circiter mintegy 100-an Moldovában a' N. Tászló folyó vize mellett egy Moines nevű helyen telepedtek le, mely jó térséges hely és erdeje is elég vagyon; a' gyimesi passushoz mintegy napi járó föld. Körpen czinek híjják azon boért, kié a' hely, a' ki egyszersmind fő tiszt is, és az só aknákon is parancsol. A' mint én hallottam, mert magam is egy egész hónapot mulattam ottan, olyan contractusra mentek az említett Körpen cz i urral az emberek, hogy a' mig megépülnek, az egész helységért esztendőnként fizessenek 40 tallért. Mivel pedig az adó Moldovában igen nagy, melyet azon kívül fizetni kell — tudniillik minden füstől 3 zlottot esztendőnként — egy háznál 3, 4 gazdaember is lakik. Másképpen is nyomorultul élnek az emberek a' kik által mentek, mert nincsen semmiük; a' marhájokat hogy élést vehessenek eladják, azon kívül is az executoroknak minden hónapban az adót is meg kell fizetniük, még pedig a' legszegényebb is hónapanként 5 polturát. Azon a' Moines nevű helységben még eddig csak valami 20 kalibákat építettek. A' mint hallottam, a' kik Szent Domokosról szöktének el, beljebb mentenek Moldovába, egy Piatra nevű városos helyre.“

„A' Moines nevű helyen Rákosi György Deák Jánost tették birónak, polgárnak szépvízi

Boros Mihályt; de ezek is vacsárcsi Nagy Lázár Istvántól, madarasi Géber Andrástól és mádéfalvi Pál Pétertől függenek.“

„Taploczai Lázár István is — a' nemes ember — Moinesen vagyon és egynehányszor Körpenczi urnál is volt, a' ki azt igézte nékie hogy maga mellé veszi íródeáknak és tisztiséget is ad nékie. Szépvízi Szócs Péterről pedig semmit sem hallottam.“

„Pater Zöld mikor által jött Moldovába, akart(a) ugyan maga kárát, melyet Erdélyben szenvedett volt mikor elfogattatott, más erdélyi embereken megvenni; melyre, a' mint maga mondotta, a' boér Körpenczi szabadságot is adott volt nékie; egynehány oláhok is ígérték volt magokat, hogy segítséggel lesznek nékie, hogy egy szent léleki esztina juhát ezen szándékkal hajtsanak bé a' bhavasokról; de annakutána maga mondá pater Zöld, hogy leteszi magát azon szándékról és nem prédálja senkit: lévén még reménysege hogy gratiát nyerhet és kereszténységhez vissza mehet.“

„Az is jut eszembe, midőn egyszer egynehány csíki legények által jöttek Moldovába Moinesbe, és pater Zöldhöz mentek volna, az én jelen létemben azt mondá nékik: „„Tü bolondok! miért jöttetek ide a' pogány földre; miért nem maradtatok oda baza. Nem derék dolog egy héten egyszer exerczérozni. Még nékem is a' vissza menésre szándékom vagyon.““*)

Zöld Mátvás' vallomásaiból tisztán láthatni, miként mind a' valló maga mind pedig pater Zöld kívánczotak Moldvából Erdélybe vissza jöni's itt megmaradni, de azt tenni ohajtották rajtok kívül mások is; mi tudtára jutván a' királyi Fel-

*) Eredeti adatból.

ségnek, ez a' visszajövést nem csak nem tilalmazta, hanem — megkegyelmezvén minden Moldvából hazatérendőknék, meg még a' száműzetett csik taploczai Lázár Istvánnak is *) — inkább elősegélleni parancsolta. Napot határozott a' visszatérésre 's midőn az reménylett siker nélkül vagy eltelt vagy eltelni látszott, mást jelelt-ki,

1766ban october' 25dikén azon év' decemberének utolsó napját engedte volt végső határüdüül **); de december' 10dikén kegyelmesen meggondolván, hogy az Erdély és Moldva közötti hávások, ösvenyek már hóval borítvák 's a' miatt járhatatlanok; e' mellett a' sanyaru időtávasz' kiderültével is sokáig tart azon helyeken, következésképpen a' Moldvából visszatérni akarók eleibe akadályokat vet: a' vég határnapot 1767-dik esztendő' juliusának utoljára halasztotta. Ez a' több rendbeli határnap engedés nem volt ugyan fogamat nélküli, mert némely kiköltözött Székelyek a' moldvai földet örökre oda hagyván Erdélybe vissza jöttek, mindazáltal ohajtott célra — minden kiköltöztek' visszahozására nem vezérlett. —

*) Transsilvania. Tom. II. Vindobonae. MDCCLXXVIII. 558, 559 l.

***) A' következő királyi decretumnál fogva: „Sacratissimae caesareae et regiae apostolicae Majestatis, Dominae Dominæ nostræ clementissimæ nomine, regio in principatu Transsilvaniae Gubernio intimandum:

Relata informatione per praesidem Ejusdem, supremum nimirum armorum praefectum, 27-a augusti submissa, altefatam suam Majestatem clementer indulisse: ut Siculis in Moldaviam profugis terminus reverendi, quem efflagitant, ad ultimam usque decembris ea lege constituatur et prorogetur: quod illo expirato de bonis illorum, qui eousque non revertentur, absque ulla ulteriori conniventia disponatur; id quod praelaudato regio Gubernio pro notitia et directione hisce significatur.

- - - - - Datum Viennae Austriae die 25-a octobris anno 1766.“

Azonban Mária Theresia fejedelem asszonyunk' kegyelme's gondoskodása az 1767dik év' júliusának utolsó napja' elmúltával sem szünt meg a' Moldvában maradt Székelyekre nézve. Csak egy adatot említek még annak megbizonyításául.

1768ban a' gróf Hadik András' helyébe erdélyi katonái fő kormányzónak kineveztetett gróf Odonell Károlynak februarius' 10dik napján megparancsoltatott: hogy miután Erdélyben megérkezik, itti tartományi cancellár báró Bruckenthal Sámuellel értekeződjék az iránt, mi módon lehetne könnyíteni's elősegíteni a' Moldvába kivándorolt Székelyek' vissza jövetelét's ezt eszközölni törekedjék *). Gróf Odonell martius' 27ikén Szebenbe megérkezett **), 's mivel a' hazánkbeli katonai's egyszermind polgári főkörmány 1768ban, 1769- és 1770-ben is kezei közt volt, kétségen kívül ügyekezett teljesíteni mi nekie megparancsoltatott. Mindaazonáltal a' Moldvába áttelepedett Székelyek közül — azért-e, mert a' nekik kegyelmet engedő királyi levél nem juttathatott-el hozzájuk, vagy eljuttatott ugyan, de ők azt egyenesen's valóssággal a' királyi felségtől származottnak lenni el nem hitték; vagy azok, kiknek visszatérésöket közvetlenül eszközölniök kellett volna, szép tisztökben nem jártak-el illő buzgósággal; vagy pedig más okokért — igen sokan állandóul moldvai földön maradtak. Ennél fogva Sulzer Oláhország- Moldva- 's Bessarabiáról 1781ben kiadott historiájában egész bizonyossággal's teljes hitelt érdemlőleg állithatá a' Moldvában akkor nagy szám-

*) A' cs. kir. udvari hadi Tanácsnak 1768-ban februarius' 10kén gróf Odonellhez bocsátott decretuma után.

**) Siebenbürgische Quartalschrift. Vierter Jahrgang. Hermannstadt, 1795 41. 1.

mal lakott magyar nyelvű lakóokról — (kikerülve tévelyegve mind székely eredetűeknek tartja) hogy némelyek közülök oda telepedésök' idejét pontosan megtudják mondani, mivel az utóbbi időben lassanként Székely-földről vándoroltak által Moldvába *).

'S im' ennyit ez uttal a' moldvai Székelyekről. Jegyzetimnek már kezdetében kinyilatkoztattam vala, hogy Moldva' magyar nyelvű lakóinak ismertetésébe hosszason ereszkedni nem kívánok, 's nyilatkozatom mellett annyival inkább híven megmaradva, mivel a' Nemzeti Társalkodó' céljával ellenkezik, lapjaira hosszas dolgozatokat venni fel: több kéziratbeli adatokat halgattam - el, melyek Székelyeknek Moldvába kiköltöztét kétség alá hozhatatlanul mutatják és bizonyítják. Egyébiránt kijelett 's közlött adatimból is eléggé kitetszik, miképpen Moldva' magyar nyelvet beszélő lakóinak legalább egy része oda kibujdosott Székelyek' maradéka, és csak ennyit is akarék itten hitelesen megmutatni.

Milyen állapotban vannak immár most moldvai földön ama' székely ivadékok, arról — hanyotló esztendőnk' folytában közöttök utazott Gegő Elek székely hazánkfijától remélhetünk és várhatunk tudósítást.

Nagy Ajtai Kovács István.

M Ö G L I N G.

(Berlinből 1836. augusztus 29kén.)

Mögling az Oderától nem messze, Ber-

*) Geschichte des transalpinischen Daciens. Zweeter Band. Wien 1781, 113 — 123 l.

li ntől kelet észak felé, $7\frac{1}{2}$ mértföldre, Wrie-
 czen nevű kis város szomszédságában egy homok
 síkságon a' mivelés által annyira vitt major, hogy
 szép erdő borítja egy részét, más része pedig,
 noha tiszta búzát nem, de legalább jó rozsot,
 árpát, zabot, krumplit, gyümölcsfát, konyha-
 veteményt 's a' t. eleget terem. Van rajta egy
 néhány gazdasági téglá épület, a' Th a e r eme-
 letes háza; az udvara mellett, külön válvá az a-
 cadémiai épület, abban több külön szobák a' ta-
 nulók számára; egy auditorium, abban egy ló-
 skelet, a' falon egy néhány juh, ló, szarvas mar-
 ha kép; 's egy néhány gramen herbariumilag szá-
 ritva, ugyan a' falon függ; egy kiskönyvesház,
 abban kitűnő a' K r ü n i t z encyclopaediája; mag
 gyűjtemény, modelle gyűjtemény szoba; nem
 messze egy istálló, fedele alatt több féle eszkö-
 zök, melyeknek némelyikét már éppen nem hasz-
 nálja, p. o. cséplő machinák helyett, úgy csép-
 peltet mint Erdélyben, vagy közönséges cséppel
 de a' miénkeknél ügyenettebbül; kitetsző az
 Angliából hozatott merőben öntött vas eke (a'
 mint nevezék: der Belarsche Pflug), igen szép
 munka, talyigátlan; főtulajdona azonban a' kor-
 mánynak, mely öntött vas, a' lapos vassaliegysé-
 gében és a' felvett föld fordítására alkalmas sróf
 menet forma öblösülésében áll; ő csak ilyet hasz-
 nál de fa gerendelylyel; b. W e s s e l é n y i F a r k a s
 az ő tanácsára vitetni fog egyet, mivel rajz
 vagy minta után nem lehet a' kormány vasat e-
 lég bátorsággal csináltatni, még jó mesterek ha-
 zájában is; a' különféle vető machinák is he-
 vernek, a' rozsot, árpát, zabot, lóhert (Kleet) 's
 a' t. kézből vetteti; a' vető machina csak a' ló
 kapa alá valókat veti. Az egész möglingi birtok
 ide értve az udvart, virág, konyha, gyümölcs,
 botanicus kertet, egy szóval mindent, csak 1500

Morgen; 1 Morgen teszen 360 négyszeg ölet, és így a' mi jugerumunknak (1600 □^o) nincsen $\frac{1}{4}$, hanem csak $\frac{1}{40}$ -de; gazdasága váltó (Wechselwirtschaft); rotatioja 6 évi; u. m. 1) krumpli; 2) árpa lóherrel vetve; 3) a' tavalyi lóher; 4) krumpli; 5) borsó; 6) őszi rozsa. Vagyon mintegy 22 napszámosa a' vidékben; kiket többnyire pénzzel fizet; tart 21 ökröt; az egyik reserva a' megbetegedhetés esetére; és a' nyugtathatásra; 12 lovat, igen jókat; a' nyári napokon az egyik rész dél előtt; a' másik délután dolgozik váltva.

E' jószágából évitiszta jövedelme 10,000 tallér (1 tallér 30 ezüst garas, 1 austriai ezüst garas teszen $1\frac{1}{20}$ prussiai ezüst garast) a' juh jövedelmen kívül. Ugy látszik legtöbbet a' krumpliból kap, melyet gőzzel spiritusnak főzet, naponként 108 vékát, ad 10 — 14 procentet; a' szalad hozzája árpa; a' bráha cánálison az istálókba vitetik; adja mindenféle marhának, juhnak, lónak 's a' t.; azt állítja, hogy ha helyesen bor forrásban marad, nem menve ezet forrásba „a' mely esetben se spiritusnak se tápláléknak nem jó, mint az igen elkölt, savanyu kenyér, sőt többféle betegséget okozhat,“ úgy e' spiritus kivétele által tápláló erejéből csak $\frac{1}{4}$ -det vesz, és így még $\frac{3}{4}$ -de megmarad, sőt hajlandó a' professorok egy része azt hinni, hogy éppen semmit sem vesz (mint a' búza az által hogy kenyér lesz).

Itt tart 1500 juhat, finumot; el ad innen 17 — 20 mázsa gyapjut, per 149 tallér, 200 — 250 juhot, kost; a' juh darabját 30 — 100; a' kos darabját 60 — 800 talléron.

A' széna nagy részét eddig vette, most vett Möglinghez közel egy enuel jobb földü és széna termő jószágot, neve Gaul, ára 30,000 tallér, kiterjedése 1500 Morgen, tart ott 1900

juhot, möglinginél alább valót, gyapjuja mászája 90 tallér körül. M ö g l i n g b e n készített hannoverai dolgozókkal egy öntöző rétet, 80 Morgen; kerül Morgene 30 tallérba; nagyobb része már készen van; a' többit még rüt árkok, bokrok, fák, deréknyi csutkók ijesztőleg borítják, a' nehéz nagy munkát bámulva néztem; a' pázsintot felvágva félre halomba rakják, a' helyét pláneózzák, megvonva a' vizárkokat, jó földdel feljül béhintve, végre a' gyepet szépen visszarakják. Mivel e' rét ezután is örökös vigyázatot és munkát kíván, az elsőjüket megfogadva állandóul megtelepíti.

Th a e r a m a g a nem csak theoreticus hanem a' R a d z i w i l l e n g y e l o r s z á g i minden jószágai független director a levén, több éveken keresztül nagy praxist is szerzett, nagyon tapogatva menyen; b. B á n f f i D á n i e l t ő l bucsuzva a' gazdasági reform elkezdését; hogy sikerrel legyen, csak négy évi introductio után ajánlotta; t. i. a' két első évben a' körülményt megismereni, a' harmadikban plánomot dolgozni, a' negyedikben elkezdeni. 1) ansehen; 2) umsehen; 3) bedenken; 4) anfangen.

Felesége derék jó gazdasszony, sokszor van a' konyhán; különösen gyönyörködtem a' téj kamrában, pavimentoma kő, s az egész súrolt tiszta mint egy szép edény.

M ö g l i n g határa elegyítés nélkül semmit sem termő csupa homok, még is jutalmasabb és könnyebb a' gazdaság mint nálunk, hol kövér humus borítja a' határt, akarmily paradoxumnak tessék is e' mondás; mért itt nem csak a' terméseknek mindég illő árak van, hanem a' mi legtöbb, a' napszám olcsó és akarmi féle munkára és akarmikor elég és szorgalmas, értelmes munkást lehet kapni, ki bajtást nem várva jól és

serényen dolgozik. A' fejérnép napszám 3—4, a' férfié 5—6 ezüst garas, kivéve a' kaszát és nyári kapát, mely 8 ezüst garas, és mindenik a' maga kenyeren. — Th a e r asztala nagyon egyszerű, délben három, estve két féle, a' krumpli főve el nem maradó pótlék, kenyerere rozs, kemény; reggeli az idegennek semmi, még is az institutumot meglátogatótól vesznek egy hétre legalább 10 tallért. Rajta kívül van még három professor; az idén 14 tanítvány; az ő évi fizetés 350 tallér; az oskolai év mint egy 9 hó; e' pénzért van szállás, tanítás, asztal, de magának kell gondoskodni reggeliről, gyertyáról, fáról, ágy némüről, mosatásról és az excursiók minden költségeiről! Egy szóval a' tehetősnek igen hasznos intézet; félre vonulva, egy miveltsolid háznépnel mindent practice szemlélhet, 's a' határt ha ő engedi nem csak átláthatja, mint Romulus birodalmát kezdetben; hanem keresztül kasul is járhatja, minden üres órájában; tanul takarékossgot, és hogy nem ábrándozó üres theoriát, mutatja a' minden napi praxis és tiszta jövedelem.

B. P.

RODIL, ALAIX ÉS NARVAEZ.

Rodil, Alaix és Narvaez generálokat egy spanyol Madridból közelebbről következőleg ismerteti 's karakterizálja:

Rodilt, mi után fővezérségéből letétett, a' kormány Badajozba küldötte, hol mint halljuk hadi törvényszék eleibe fog állítatni; de ha oda állítatása csak olyan lesz; milyen mind azoké, kik Ferdinand halála után oda állítottak, úgy a' nyomozás ellene elfog ugyan kezdetni, de so-

ha sem — bévégeztetni. R o d i l felejtve lesz, míg valamely új rázkodás őtet ismét színpadra vetendi, talám mint valakitől pártolt generált, mint ministert, patriotát, republicanust, carlistát vagy valami egyebet. R o d i l nagyon korlátolt lelkű, de módos, ügyes és munkás. Maga körül levöktől, azt mondják, könnyen engedi magát kormányoztatni, elvei nincsenek, 's piszkos pénzszomjával egy jó portio alacson nagyra vágyás és kemény szív párosul. Ugyan ritka generál az, ki alattvalóiból oly sokat végeztetett volna ki ez életről mint ő. Szerencsés a' harczmezőn soha sem volt, sem Ámérikában sem a' Fél-szigeten. Személyét tekintve alkalmasint jól néz-ki: zömök alaku, de eleven, mozgékony, türbető martialis arczzal. Kora ötven év körül jár. Elkövéredésre hajlandó; mindazonáltal Navarrában főtisztikaránál azt tartották, hogy ő a' legfáradhatatlannak tiszt a' spanyol táborban. Soha sem alutt másképpen mint saruban. A' vélemények itten róla alkalmasint meg vannak beszólva, ha valyon a' carlistáktól volt-e megvásárolva, vagy pedig az itteni tulságos radicalisokkal játszott ostoba játékot. Valóban nekie csak e' kettő között vagyon választása, hogy bolondnak vagy árulónak tartassék. Egy különös környülállás, mely csak most jött napfényre, szinte az utósónak - árulónak - nézeti őt. Egy hadi tiszt tudniillik, B a i q u e z nevé Madridban mint carlista fogságban volt. Zumalacarragui alatt szolgált, azt elhagyta 's Párizsba ment, hol F r i a s herczegtől úti levelet szerzett magának 's Barcellonán keresztül visszatért Spanyolországba. Barcellonából M i n a által elutasítván Madridba jött, e' minden cselszövek rakpiaczára, de itt egy kávéházban egy navarrai katona tiszt, ki Navarrában elléne harczolt, reája ismert 's szemire hányta, hogy házat kira-

bolta 's elégette, rokonait meggyilkolta 's az egek tudják még miket csinált. Baique ez ezredes tehát fogságba tételék 's ez előtti vádakra — kétszer illant volt el már fogságból. — mint carlista kém felelet alá való vonatandó. Rodil Madridból elútazása előtt három nappal ezta' Baiquezt fogságából amúgy szép csendesen kivévé, 's fő tiszti kara fejévé tevé. Ezen hivatalában aztán ő jelen is volt Rodilnak Mancha classicus mezejin tett minden quixoti útjai — 's ellen útjaiban.

Alaix general ez előtt, úgy tudom, altiszt volt. Osztályánál ő szeretetben van, főképpen azért, mert a' legtisztátalanabb ember az egész táborban, a' vizet és szappant utálja, színyu fekete szakállat visel, 's fején mindég torony magasságu gránátos süveget hordoz. Vasgyúró kinézése van, 's legerősb férfiú a' királyné hadánál. Mi foglalatossága 's célja a' villaróbledoi nap óta merőben megfoghatatlan, szinte kéntelen az ember őtet is az árulók osztályába tenni. Valamely elvetemült összeköttetésben állanak talám ő és Rodil, vagy talám Rodil őtet titkos parancsolatok által paralyzálta? eiden tudólan.

Narvaez derék, jeles férfiú, katonás és vidám tekintettel és oly sok frisélet szeszszel, mennyit talentum, nagyra vágyás, bő ségéd szerek birásának tudása 's e' mellett bámulásig jó étvágy egy negyven évü férfiúnak képesek adni. Bátorsága vitatáson feljül van; vívás az ő elementuma. Benne nékem egész Spanyolországgal együtt nagy reménységem van.

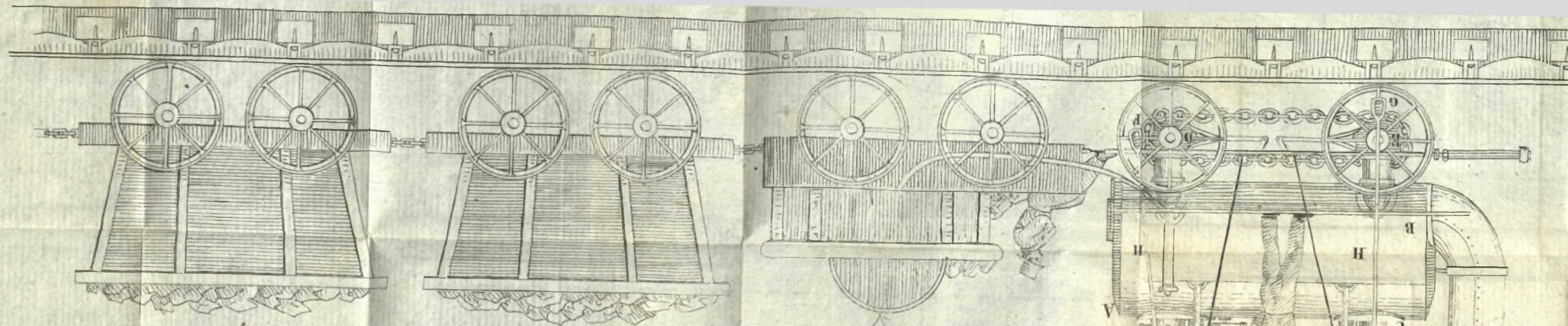
(Vége a' második félévnek.)

C Z Í M E I K

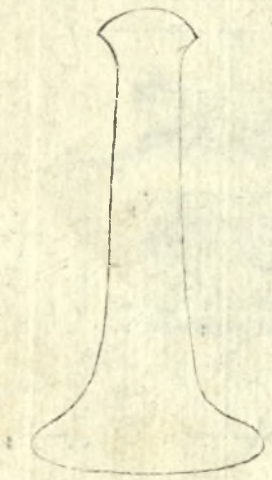
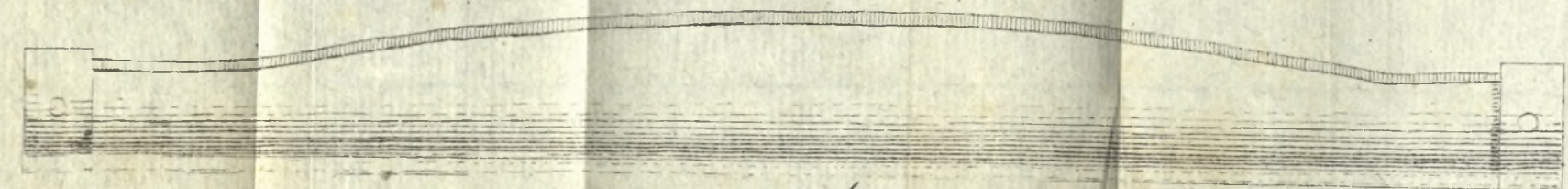
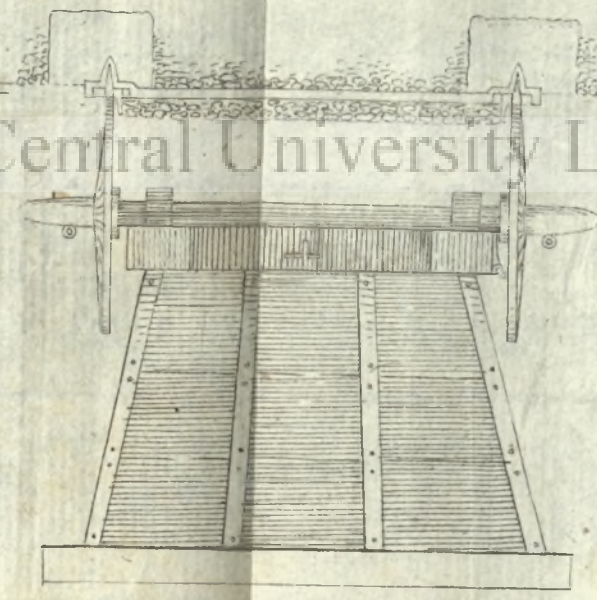
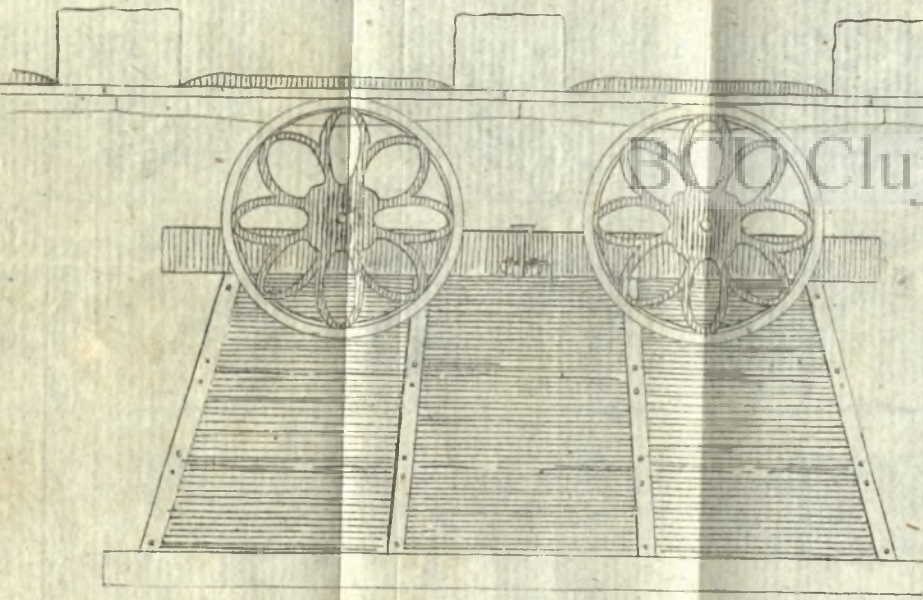
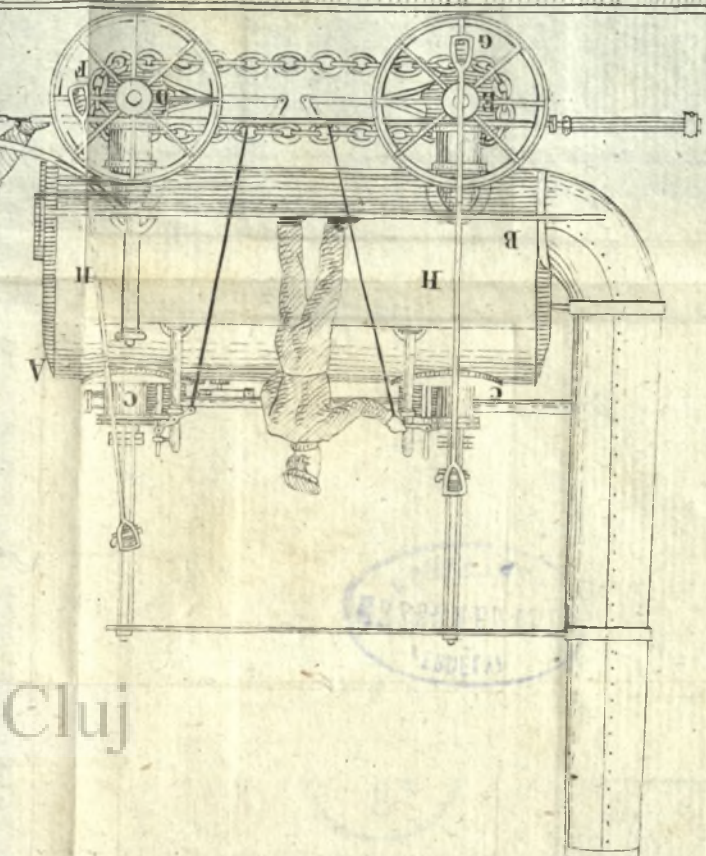
az ezen második félesztendőben ki-
adott daraboknak.

Darabok czíme.	Lapok száma.
Anekdota az életről - - - - -	64.
Ángol parlament megnyitása a' király által - - - - -	17 — 26.
Bámulásra méltó felelet - - - - -	48.
Bernadotte svéd király - - - - -	1 — 8.
Bernard generál - - - - -	250, 251.
Besborough Károlina - - - - -	108 — 111.
Bonaparte és a' lovas vadász - - - - -	127.
Boszorkány-per - - - - -	189 — 192.
Chateaubriand Napoleonról - - - - -	208.
Dunai gőzhajózás - - - - -	129 — 132.
Egyiptom - - - - -	100 — 108; 117 — 122.
Előadása a' m. n. tudom. academia 1835. nov. 16tól 1836. sept. 10ig folyt mun- munkálkodásiról - - - - -	493 — 200.
Erdély íróihoz - - - - -	285 — 286.
Erdélyi szász törvényhatóságoknak magyar hivatalos leveleik 1. Apafi M. fejedelem- hez - - - - -	157 — 160; 335 — 340.
Figyelmeztetés az elbujdosottra - - - - -	16.
Főherczeg czím - - - - -	48.
Franciaország czímere - - - - -	140.
Göreskór - - - - -	177 — 184.
Göz dicsérete - - - - -	170 — 174.
Göz, gőzerőmív és vasútak 295 — 311; 326 — 333; 340 — 347.	
Grány- 's Vázolatokról - - - - -	81 — 93.
1812-ki spanyol constitutio - - - - -	174 — 176.
1821-ki portugali constitutio - - - - -	264 — 272.
Kegyelmes czím - - - - -	140, 141.
Könyvvizsgálat (az igaz liberalismusról) - - - - -	368 — 378.
Leopold, a' belgák királya - - - - -	251 — 256; 276 — 285.
Literáriai jósok - - - - -	8 — 15.
Literaturai szemle - - - - -	113 — 116; 141 — 144.
London a' régi időben - - - - -	192.
Mappa esmertetés - - - - -	366.
Mayláth István, Balassa Imreh és Kendi Fe- rencz szövetségök - - - - -	209, 210.
Még valami az 1812-iki constitutoról - - - - -	184 — 189.
Menyekző előtti est - - - - -	115 — 157.

Moldva magyar nyelvet beszélő lakóinak egy része: Székely-földről oda kiköltözött Székelyek maradéka	387 — 395; 397 — 406.
Molé	216 — 218.
Mögling	406 — 410.
Napoleon a' hirlapokról	128.
„ „ beszélgetése Comminges urral	32.
„ „ családja tagjai	26 — 32.
„ „ felszólítása	272.
„ „ honvágya	140.
„ „ jövedőlése	139.
„ „ legjelesb és híresb hadvezérei	278, 279.
„ „ szilárdsága	15.
„ „ és Josephina	396.
„ „ és Talleyraud	15.
Navarráról és a' három baski tartomány- ról	312 — 316; 322 — 326.
Nehány szó a' Duna-hajózás körül	49 — 54; 65 — 71; 365 — 368; 380 — 387.
Népünnep Prágában	218 — 224.
Nortonnak Melbourne lord ellen házasság tö- résért indított pere	35 — 44; 54 — 64; 72 — 80.
Norvégiai alkotmány fővonásai	233 — 238.
Nyolcz frankos reggeli	111, 112.
O'Connell Dániel az al-házban	44 — 48.
Öt millió franknak felfedezése	240.
Pásztor lyány	355 — 364; 379 — 380.
Pesti Áramai egyesület	334.
Pesti képek	97 — 100; 241 — 244; 319 — 322.
Quesada	211 — 213.
Reichstadti herczeg	133 — 139.
Rodil Alaix és Narvarez	410 — 412.
Scheldeparti paraszt	128.
Spanyolgrandék	244 — 449.
Székelyekről közlemények	225 — 233.
Szemtelen vonakodás	15, 16.
Több szem többet lát	316 — 318.
Törökország a' mostani császár reformjai előtt	122 — 127.
Utazás a' nagy Küküllő mellett	257 — 264; 271 — 276; 287 — 395.
Utazási töredék	161 — 170; 200 — 208; 213 — 215.
Zsidók mostani állása Muszkaországban	347 — 355.
Vázolatok az angol ebédelésről	93 — 96.
Veimari herczegné	364 — 366.

Prossimo to vices de fieri an exornu tapalacaria

BOO Cluj / Central University Library Cluj